

REGIMUL JURIDIC AL DEZBATERILOR JUDICIARE ÎN PROCESUL CIVIL

Marina NEMERENCO, studentă,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
Conducător științific: **Tatiana CRUGLIȚCHI**, lect. sup. univ.

Abstract: *The process of justice on civil cases develops in certain phases of procedural law, which in the knowledge of the civil process and in judicial practice are called the phases of the process. At each stage of the civil process the judge (the court) solves the goals and tasks of the corresponding phase inherent in it carrying out the civil procedural actions characteristic of this phase. The civil process follows several stages (phases): mandatory and optional.*

Required phases are: the instituting of the civil case, the preparatory part of the hearing, the judicial debates, the deliberation and the pronouncement of the court decision.

Mandatory phases usually follow one another, with the exception of the procedure in an order that lacks one of the stages, namely judicial debates. The optional phases are: the appeal, the recourse and the review.

In this broad spectrum of stages of the civil process, judicial debates have a leading role to guide and substantiate the final act of the civil process - the court decision.

Keywords: *Judicial debates, civil process, decision, court order, instituting, civil procedure.*

Dreptul la acțiune în ceea ce privește realizarea lui depinde de voința titularului, prin prisma principiului disponibilității. Însă realizarea lui efectivă prin demararea procedurilor judiciare este efectuată de instanța de judecată care intentează procesul civil prin emiterea unei încheieri de intentare a procesului civil în decurs de 5 zile de la data prezentării cererii de chemare în judecată (art.168 CPC.) Procesul civil se consideră intentat nu de la data depunerii cererii de chemare în judecată, ci de la data emiterii încheierii de primire a cererii de chemare în judecată și intentare a procesului civil.

De asemenea, la primirea cererii de chemare în judecată, judecătorul verifică acest act de procedură prin prisma cerințelor de conținut și formă, precum și în vederea respectării premiselor și condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune, având următoarele opțiuni:

- refuzul în primirea cererii de chemare în judecată (art.169 CPC), care operează în cazul în care la depunerea cererii de chemare în judecată nu s-au respectat premisele de exercitare a dreptului la acțiune,
- restituirea cererii de chemare în judecată (art.170 CPC), care operează în cazul nerespectării condițiilor de exercitare a dreptului la acțiune,
- a nu da curs cererii de chemare în judecată (art.171 CPC).

Efectul intentării procesului civil constă în întreruperea curgerii termenelor de prescripție.

Un alt efect al intentării procesului civil constă în faptul că din momentul emiterii încheierii de intentare a procesului, orice altă autoritate este desesizată în dreptul de a efectua anumite acțiuni procesuale (de exemplu, potrivit art.127 CPC, asigurarea probelor ține atât de competența instanței de judecată, cât și de competența altor subiecți, însă, din momentul intentării procesului civil, acest act de procedură se efectuează în mod exclusiv de către instanța de judecată). Din momentul intentării procesului civil, autoritatea judecătorească este investită cu dreptul de a efectua acțiuni procesuale cu caracter de constrângere (de exemplu, aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii). Intentarea procesului civil constituie o fază de sine stătătoare și obligatorie a procesului civil în cadrul căreia se efectuează acțiuni procesuale distincte și care, respectiv, au sarcini instituționale proprii.

Pregătirea pricinii pentru dezbaterile judiciare de asemenea constituie o fază obligatorie și de sine stătătoare a procesului civil, care succede faza intentării procesului civil. Dat fiind faptul că aceasta constituie o fază de sine stătătoare a procesului civil, ea de asemenea se caracterizează prin caracterul autonom determinat de sarcinile proprii și de actele de procedură care se realizează la această etapă. Astfel, art.183 CPC reglementează în mod expres sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbaterile judiciare, iar art.185 CPC determină la concret actele de procedură care

urmează a fi efectuate de instanța de judecată în vederea realizării sarcinilor expuse. Lista actelor ce urmează a fi realizate de judecător nu este una exhaustivă, judecătorul fiind în drept să emită și alte acte în funcție de specificul cauzei civile examinate. De asemenea, judecătorul nu este obligat să emită toate actele de procedură enumerate la art.185 CPC, ci doar cele necesare în dependența de specificul cauzei. Efectul pregătirii eficiente a cauzei civile pentru dezbaterile judiciare îl constituie soluționarea justă și în termen rezonabil a cauzei civile. [1]

Pregătirea completă și la timp a pricinii conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare”, nr. 5 din 17 noiembrie 2014, constituie în sine o garanție reală întru realizarea sarcinii procedurii civile stabilite de art. 4 CPC și contribuie la soluționarea corectă a cauzei și respectarea termenelor examinării pricinii, este destinată pentru prevenirea tergiversării procesului și birocrăției în proces. [3]

Dezbaterile judiciare ocupă un loc deosebit printre celelalte faze ale procesului civil, deoarece anume la această etapă se realizează sarcinile procedurii civile. Dezbaterile judiciare constituie o fază de sine stătătoare și obligatorie a procesului civil. Această fază este cea mai dinamică etapă a procesului civil atât după actele de procedură realizate de instanța de judecată, cât și reieșind din acțiunile întreprinse de părți și alți participanți. Anume în cadrul dezbaterilor judiciare se realizează pe deplin principiile fundamentale ale procesului civil. Din punct de vedere practic, anume în cadrul dezbaterilor judiciare are loc examinarea fondului cauzei. Etapa dezbaterilor judiciare este deosebit de importantă dat fiind faptul, că, în cadrul dezbaterilor judiciare, în prezența și prin intermediul instanței de judecată, se realizează toate actele privind cercetarea și soluționarea litigiului dintre părți asupra problemelor controversate, instanța de judecată concluzionând prin actul final de dispoziție – hotărârea judecătorească, încheierea judiciară sau ordonanță judecătorească.

Calitatea actului de justiție depinde în cea mai mare măsură de modul de realizare a dezbaterilor publice și contradictorii. Lupta judiciară se realizează în cadrul dezbaterilor publice și pe baza probelor înfățișate sau a apărărilor de fond ori de procedură invocate de părți. Această fază a procesului civil se deosebește de altele nu numai prin scopurile și sarcinile sale specifice, dar și prin subiecții care participă. Astfel, principalul subiect al procesului este prima instanță. La această etapă a procesului participă martorii, experții, specialiștii, – subiecți care la alte etape ale procesului nu sunt implicați, de obicei.

Reieșind din cele menționate mai sus pot fi identificate următoarele sarcini ale dezbaterilor judiciare: – examinarea cauzei civile în fond prin elucidarea circumstanțelor importante pentru soluționarea procesului civil; administrarea materialului probator în vederea dovedirii circumstanțelor importante pentru soluționarea cauzei; aprecierea și aplicarea cadrului normativ-legal în vederea soluționării cauzei deduse judecății.

Dat fiind faptul ca dezbaterile judiciare constituie una dintre cele mai complexe și voluminoase faze ale procesului civil, în cadrul acestora pot fi identificate

mai multe subetape: – *partea pregătitoare a ședinței de judecată*; – *examinarea cauzei în fond*; – *pledoariile și replicile*.

Cu ocazia judecării cauzei în fond are loc realizarea majorității acțiunilor procesuale civile în vederea soluționării litigiului dedus judecății. La început președintele ședinței face un raport asupra cauzei ce urmează a fi examinată. După aceasta instanța va asculta părțile, intervenienții și ceilalți participanți la proces. Ulterior instanța va stabili consecutivitatea cercetării probelor, ținând cont de opinia participanților la proces, după care se va proceda la cercetarea acestor probe.

Pe parcursul examinării cauzei civile în fond nu se vor administra alte probe decât cele prezentate în termenele stabilite de judecător la faza pregătirii pricinii pentru dezbateri sau la deschiderea ședinței de judecată. Întrucât, potrivit art. 122 alin.(4) CPC „se consideră inadmisibile probele ce nu au fost prezentate de participanții la proces până la data stabilită de judecător, cu excepția cazurilor stabilite la art. 204 și art.372 alin. (1).” Totuși se admite prezentarea probei după primul termen stabilit de judecător dacă se depune acțiune reconvențională potrivit art.173 alin. (1) lit. b) CPC; se admite un coparticipant obligatoriu (art.62CPC) sau un intervenient principal (art.65 CPC) ori accesoriu (art.67 CPC); se schimbă ori se modifică pretențiile sau temeiul acțiunii (art.60 CPC). [4, p.143]

După examinarea tuturor probelor, președintele ședinței declară finalizarea examinării pricinii în fond, instanța trece la ascultarea pledoariilor și replicilor, care se rezumă la cuvântările participanților la proces. În ordinea stabilită de lege, participanții la proces își expun opiniile argumentate față de circumstanțele pricinii, care justifică pretențiile sau obiectiile lor, se dă apreciere fiecărei probe care confirmă sau infirmă circumstanțele cauzei, își expune părerea despre corectitudinea aplicării sau interpretării normelor materiale și, în final, fiecare participant reconfirmă soluția care ar trebui să fie dată de instanță la pronunțarea hotărârii.

După pledoariile, fiecare participant are dreptul la replică asupra celor expuse în pledoarii. Dreptul la ultima replică îl au pârâtul și reprezentantul lui.

După încheierea pledoariilor, completul de judecată se retrage pentru delibere. În cazuri complexe, instanța, prin încheiere protocolară, dispune amânarea deliberării pentru cel mult 15 zile, înștiințând participanții la proces despre locul, data și ora pronunțării dispozitivului hotărârii. În urma deliberării, președintele ședinței sau unul dintre judecători pronunță dispozitivul hotărârii și le explică participanților la proces procedura și termenul de atac al hotărârii. Dispozitivul hotărârii trebuie să fie semnat de toți judecătorii din completul de judecată și anexat la dosar.

După ce a fost expus regimul juridic al dezbaterilor judiciare conform legislației naționale, pe final vom menționa și câteva aspecte comparative ale acestei instituții în legislația română. Potrivit CPC român, obiectul dezbaterilor judiciare este constituit din împrejurările de fapt și temeiurile de drept invocate de părți în cererile lor sau, după caz, ridicate de către instanță din oficiu, prevederi similare cu cele ale Codului nostru de procedură civilă. Ceea ce ține de chestiunile prealabile dezbaterilor în fond, completarea sau refacerea unor probe, deschiderea și închiderea dezbaterilor în fond, acestea sunt identice cu cele prevăzute de legislația Republicii Mol-

dova. Însa e observabil faptul că legislația procesual civilă a RM oferă mai multă atenție și o abordare mai minuțioasă în ceea ce privește aspectele desfășurării dezbaterilor judiciare, ceea ce facilitează activitatea practică de justiție. Spre exemplu, în comparație cu prevederile CPC a României, cel al RM a prevăzut expres în capitolul XV „Dezbaterile judiciare” întregul spectru de dispoziții și norme imperative ce vizează termenele de judecare a cauzelor civile, ordinea în ședința de judecată, măsurile aplicate față de cei care încalcă ordinea în ședință de judecată cu toate împuternicirile și îndatoririle pe care le are judecătorul față de participanții la proces, la fel sunt prevăzute o serie de aspecte referitoare la procedura și consecutivitatea audierii participanților la proces. Dezbaterile judiciare, conform ambelor legislații procesuale civile, sunt guvernate de principiile publicității, nemijlocirii și oralității, care, pe lângă rolul de fundamentare, servesc și drept garanții a îndeplinirii justiției.

Însa putem concluziona cu certitudine că atât legislația noastră autohtonă, cât și cea a României și cu siguranță alte legislații ce se fundamentează pe valorile democratice acordă o maximă atenție acestei etape a procesului civil, care, prin esența și scopul său, oferă întregului proces dinamicitate și claritate, astfel încât prin intermediul dezbaterilor judiciare, participanții la proces să își explice, justifice, dovedească și statornicească poziția ocupată în cadrul procesului.

Bibliografie:

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30.05.2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. nr. 111-115 din 12.06.2003
2. Codul de procedură civilă al României nr. 134/2010 (republicat). In: *Monitorul Oficial. Partea I*. nr. 247 din 10.04.2015
3. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la actele judecătorului în faza intentării procesului civil și pregătirii pricinii pentru dezbateri judiciare”*, nr. 5 din 17 noiembrie 2014. [online] [citat 13.04.2019]. Disponibil: <http://www.jurisprudenta.csj.md>
4. POALELUNGI, Mihai (redactor). *Manualul judecătorului pe cauze civile*. Chișinău, 2013. ISBN 978-9975-53-231-0
5. <https://ru.scribd.com/document/165972342/Dezbaterile-judiciare>
6. <http://www.legis.md/cautare/rezultate/110220>
7. <https://ru.scribd.com/doc/112961564/Fazele-Procesului-Civil>